

I. N. 7.

DISPUTATIO PHILOSOPHICA;

DE

CONCURSU CAUSÆ PRIMÆ CUM CAUSIS SECUNDIS

QVAM

EX CONSENSU CELEBERRIMÆ FACULTATIS PHILOSOPHICÆ,
IN FLORENTISSIMO MUSARUM ABOENSIMUM LYCEO,
SUB PRÆSIDIO,
VIRI AMPLISSIMI

Dn. M. SIMONIS PLACIDI
LOGICES ET METAPHYSICES PROFESSORIS ORDINARIJ,
PRÆCEPTORIS ET PROMOTORIS SUE A-
XIME SUSPICIENDI;

PLACIDÆ PHILOSOPHANTIJ CENSURÆ EXERCITII
ERGO SUBMITTIT

MAGNUS L. JØRG/ UPLANDUS.

AD DIEM XXIV JULII, ANNI MDCXC. IN AUDIT: MAX:

Admodum Reverendo atq; Clarissimo Domino,
DN. Mag. ANDREÆ LEUFSTADIO
Pastori in *Beckholm* gravissimo, Præpo-
sito vicinarum paræciarum meritissimo, Patrono
atq; Promotori meo summâ animi reve-
rentiâ suspiciendo.

ut &

Spectabili Viro,

DN. LAURENTIO SUNG/
Patri meo filiali obseqvio perpe-
tim proseqvendo.

Fauſta quævis præcor Eſ officia offero humiliæ.

Non una suppetit ratio, Patrone atque
Pater, maxime colendi, cur hujus dis-
cursus aditus vestris nominibus ambiat
exornari. Ut enim taceam vestras vir-
tutum faces splenditas; cum eas potius sa-
cro involvere silentio jubeat mea dicendi
infantia, quæ virtutum atq; laudum ve-
strarum stricturas, pauca frigide loquen-
do, deterere non avet. VOS me huma-
nitate, benevolentia atque favore non vulgari ornavisti: salu-
berrimo pietatis atq; informationis lacte nutritiis; abundante
Consiliorum frugiferorum melle atq; tesauro beatissiis; adeo ut
tot vestrae humanitatis atq; benignitatis tulerim fructus ut ea-
quoq; omnia potius silentii peplo contingenda, quam insufficienti
catalogo enumeranda censeam: non tamen eo animo, ac si ea-
dem altissimâ oblivionis nocte consopita relinqui paterer, sed
ut testor, meam sermonis inopiam, ea quæ de vobis mente conci-
pio atq; cogitationibus omnibus complector, verbis haud posse ex-
primere, meumq; animum vel calatum nunquam adeo fuisse
inflatum, ut vestra beneficia, quibus me fovisti, se posse comme-
morare unquam somniaret. Horum tamen omnium cordata
meditatio, animum meum venerabundum eo impulit, ut quæ
intra secretos pectoris thalamos hastenus latuere, liberius depro-
merem, & coram vobis, adiectâ aliqua gratitudinis notâ, expri-
merem atq; declararem. Aliud autem cum mihi concesserit
nec fortuna nec vita mea ratio, quo vestris in me meritis, ut par-
es sit responderem, exercitium hoc Academicum Musarum mea-
rum rivulos, ingeniiq; primum fætum, tanquam devotionis &
debitæ observantie colossum, nec non vestrorum in me beneficio-
rum, & mei in vos animi gratissimi tesseram atq; monumentum

erigo Vobisq; Patrone atq; Pater, benignissimi, fovendum offero,
do, dedico. Qvod si serena fronte, vultu benevolo, nutuq; fa-
venti excipere dignemini (de quo tamen omnem dubitandi occa-
sionem, mihi praripuit solitus vester favor) erit unde mihi de
eodem vestre humanitatis favori q; umbone imposterum benè pos-
sum ominari, quo posthac ut hactenus, me tegere ne gravemini,
bumilimè & obnixè oro atq; obtestor. Interea Vos praecentes
comitari, vestram integritatem spectare, mores venerari, dotes
extollere, ductui obsecundare allaborabo unice; summā animi de-
votione Deum T. O. M. cernuus rogans, dignetur Vos, in eorum
qvorum interest, exadificationem & commodum eximum, inque
mea felicitatis felicem prorogationem, benigne beare atq; corona-
re longā annorum serie, omni felicitate atq; faustā prosperitate,
tam anima quam corporis incolumi. Ut, dissipatis tandem vitā
kjus arumnoſa fluctibus atq; nebulis, navique bonæ spei portis
applicatā, serenum tranq;illitatis atq; aeternæ pacis Solem aeternam
intueamini; tum demum, qui in his terris extitisti negotiosi, in
cœlis cernamini gloriōsi: ut ex toto pectore, animō quam verbis
prolixius exoptat, Qvi

Vestrorum Nominum.

est mansurus

Humilis & Devotus cultor
estimatorq;

MAGNUS Jung.

Ad Iuvenerem Pereximium, Eruditissimè modestia ornatissimum,
DN. MAGNUM JUNGUM, Uplandum;
De Concurso Dei cum Causis Secundis solerter è Cathedrâ Academicâ
disputantem, Amicum honorandum ac per dilectum,

GRATULATIO.

rebras s̄pē operas perdere non padet,,
In rebus variis mox pereantibus;
Fluxis divitiis leḡ studeant n̄mis,
Seu vanos titulos indere nominum,,
Ip̄s̄ re vacuos , gnaviter elegant,,
Seu pergant populos visere dissitos,
H̄c̄st̄ cupidē tot novitatibus
Morum, tum vario schemate vestimur.
Qui navant studiis artibus ac p̄is
Condignas operas, in patria bonum,,
Fauci sunt numero, nomine s̄p̄ius
Despecti, incelebres, valde molestiis
Objeci gravibus , vocibus improbis ;
Qui plus haud secius, quām tamen alteri,
Emergent celebri nomine denique ,
Audi p̄s̄ reliquis undique honoribus.
Dochis atq; p̄is dulcia tunc fluunt
Post nubes pluvias tempora, & interim
Fortuna instabilis sic rota vertitur.
JUNGI, non aliud plus smeditatus es,
Noctes cum studiis das simul & dies :
Cea nūne , ingenio gnaviter eathēo
Scrutaris varie remiq; agitabilem ,
Expremisque stylo convenientibus
Verbis, propositi perpeti gloriā.
Conatus similes promere pergitō,
Sic fies patrie Civis amēnior,,
Tandem & cum superis incola cœlicus !

Scriptit L. M.

PETRUS LAURBECHIUS, SS. Thol. D.

& Professor Ordinarius.

VIRGO-JUVENI

Cum Virtutum gloriæ, cum literarum ornata commendabili,

DN. MAGNO L. JUNGI

De Causæ Primæ concursu cum Causis secundis, solerter proprio
Marte disceptanti, Amico & Commiliti suo jugiter admando:

 Philosophus Xenophon, juvenem cum forte
videret,
qui fuerat solers atque laboris amans;
Ecce! senectuti gelida, Tu, Opsonia, dixit.
Grata tua condis suppeditasque dapes.
Hoc ipsum de Te, mi Jung! ego dicere possum,
qui Musas sequeris, qui studiisque vacas.
Pallados in castris gnarus, pacto, meruisti
qvo, satis ostendunt provida coepita tua.
Quam conscripsisti, Tu, Disquisitio acuta est;
cultum præ se fert ingeniumque capax.
In coepio stadio, porrò decurrere perge!
pernici cursu, syadeo, curre viam!
Fiet ut exantlatorum, Te, larga laborum,
sub finem maneant, præmia, crede bene.
Ulterius voveo: Numen conatibus adsit
omnibus, æternum, Tu valeasque diu!

Apollinare Aboz
die 26 Quintilis Anni 1690.

L. Mg. quamvis occupatissimus
gratabantur

SIMON ZAPPO/
Met. & Log. Prof. Or d.

PRÆ.

P R A E F A T I O ,

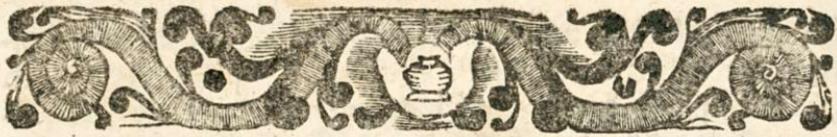

Ux atque moderator vita mortalium animus est, quem in excelso loco posuere prouidi rerum parentes, DEUS atque Natura, quod præter impressam sibi, atq; ab utero insculptam Creatoris sui cognitionem etiam in aliam, que naturalis acquisita audire solet, ex perpetua bujus universi contemplatione, vel invitus induceretur.

Hoc enim ipsa nobis implantavit natura, quod quamprimum effecti cuiusdam artificiosam structuram oculis nostris perlustraverimus, in ipsius artificis notitiam atq; cognitionem elevari maximopere aveamus. Unde non parum subit mirari eorum recordiam, qui cum undiquaq; sint inclusi hoc mundi theatro, ubi nihil eorum oculis occurrit, quod summam Dei potentia non gubernatur, ipse tamense subducuntur. Et tanquam fugitivi elabuntur; quo illam de Deo opinionem, adamante qdoris firmorem, illam, inquam, cum qua omnes nascimur atq; educamur, tanquam pulverem atq; molle lutum delere ex animo velle videntur. Verum quo mibi cum Sallustio rectius vivere & frui anima videtur ille qui alicui negotio intentus, praetulare facinoris aut artis bona famam quarit: Quid mentem suam, magnis rebus destinatam, curis vilioribus, inanibus aut pudendis non tenet intentam atque occupatam: Qui, demum, prætermissa omnis voluptatis cura, talentum suum, sibi à Deo benigne concessum, non obruit coeno & pulvere scelerum sed sedula exercitationis sudore, quo nihil magis animum acuit, nihil vniuers ad perfectionis apicem perducit, ingenium suum atq; naturam excolit, alijq; forent. Ue enim fruges non tantum gignit bonitas soli, sed etiam Cœli solisq; temperies; ita animus non solum fertili natura industria viget, sed etiam liberali exercitationis succo perpetuum irrigandus est atq; bu-

Beccandus. Herem omnium quales mentem meam tetigit me-
maria, intervenit quoq; hoc alii cogitationibus; quod scilicet steri-
le meum ingenium aliquà ratione excolare & exercere tentarem:
que cogitatio me impulit, ad eligendam quandam materiam, quam
brevi penicillo, pro mei ingenii modis adumbrarem atq; prelo sub-
jicerem. Arrisit quidem bac materia, qua oculis legentium hic sub-
jicitur, pra reliquis præprimis: verum inopinatò suborta est que-
dam pavoris nebula, quà, animum, propositum suum explendi avi-
dum, sentiebam paululum hastantem, num se se tanta bujus mate-
ria difficultati exponere auderes; presertim, cum major hic occur-
rat gravitas atq; amplitudo, quam ut coarctari se patiatur intra
angustias puerilio atq; immaturi ingenij. Nemo ergo bisce meis
ausibus invideat, quasi indices essent, me captum vanâ gloria pu-
blicandi ingenii: Nemo meos bosce conatus ullis oppugnet machi-
nis; non major natu me contemnet: non equalis mibi detrahatur;
non superior me despiciat: non invidus & malevolus malignis ver-
bis in me garriat, qui in alienis lynceus, in suis forsan talpa, curiosus
est ad corrigendos alios, negligens ad cognoscendam vitam pro-
priam; quales hac tempestate densius repullulant, ut nullum boc
nostro seculo, talis segetis fertilius unquam extiterit. Que enim
hic sunt inferea, non ex meo solum promtuario (quod ingenue fa-
tor) deponsi, sed partim autoritati S. literarum superstru-
xi; partim ex fontibus atq; ribulis insignium Virorum (quibus fa-
ma immortalitatem peperere præclara sua molimina) vasculo meo
baus, que ad sterilem meum agrum irrigandum conducere vidi.
Ego hic saltim libavi; penetrant vero alij, qui subtilis, exercitati &
exacti ingenij alà subvesti, in abditissima queq; naturâ tamendu-
ae, cognoscibilia, involare possint. Proinde L. B. hunc meum con-
sum pro tuo eandore candide interpreteris, & si me alicubi deviassa
deprehendas, si quedam minus politè conscripta ocurrant, si, de-
num aliqua videas omissa, tua equitate, queso, excuses que ad-
sunt, tuaq; benevolentia suppleas que defuntr.

CAP. I.

CAPUT I. §. I.

Dum huic discursui ingenii vela pando, pro virili admitar, ut ea, quibus materiae substratae lumen scenerari possum, limini atque principio inferantur; quibus præmissis, paulo clarius elucescat veritas, alicubi forsitan, haud primo intuitu est latibilis suis eruenda. Hoc itaq; Exercitium ab enumeratione aetuum & operum potentiae Dei auspicabor: Quæ sunt, Creatio, Conservatio, & Cooperatio seu Concursus cum Creaturis: protut hæc opera Dei dispescunt, praeter alios, Doct. Qwenstedt System: Theol: P. I. Cap. x. & Rudrauffius in Institut: Metaph: Cap. II. Memb: IV. punct: I. Aliis quidem placet divisione actuum potentiae, quam in Creationem & Providentiam tantum distingvuntur; qui hanc posteriorem insuper in Conservationem, Cooperationem & directionem dividendam autumant; hic vero verba saltim mutantur, sensus manet idem; parum enim refert, sive Tres, sive Quatuor, sive Duo constituantur illi actus, cum quoad ipsam rem nihil differunt, licet propter faciliorem intelligendi modum, mens humana in his, ut alibi, ejusmodi diversos sibi formet conceptus. Hæc Potentia Dei, quæ ex aliis attributis, & primo Dei conceptu, scilicet *independens*, fluit, est ipsa Dei essentia ut potens concepta, efficere omne producibile, vel exequens id quod fieri Deus decrevit: Rudrauff: quod ipsam Potentiae rationem formalem constituit: Hoc tamen formale non est in aliquo superaddito reali essentiæ Dei, cuius sum-

2

summa perfectio, emineutissimo modo omnes in se continens perfectiones, quæ velex additione accidentis unquam accedere possent, non agnoscit Potentiam sibi superadditam, ratione cuius constituatur essentia Dei in esse essentie potentis, ut D. Clotzines Theol: Nat. Disp: xiv. Nec hujus Potentiæ ratio formalis est ponenda in ipsa voluntate, qua illa esset immediatum principium actionis transeuntis: cum longe diversus sit conceptus ipsius voluntatis & Potentiæ: illa concipitur sub ratione expetentis, desiderantis & imperantis in ordine ad bonum; *Hec* vero concipitur sub ratione principii exequentis in ordine ad possibile: unde hæc emanat illatio: Concepta Dei voluntate, Deus non concipiatur formaliter ut potens, ergo voluntas non est Potentia Dei; quæ est principium activū, effectivū & executivum: non autem aliqua Potentia passiva, quæ in Deo minime est ponenda; tuetur enim rationem principii in ordine ad actiones, quæ ab illo dependent, & quæ in tempore ab illo fluunt atque producuntur: quales sunt creatio, conservatio & cooperatio. In hujus cooperationis seu concursus, utpote actus Dei ad extra emanantis essentialis, explicatione, studium atque operam collocare animus est.

§. II.

Ne vero varia vocis acceptio atque usus nos in aberrantium opinionum profunda præcipites agat, limosifq; immergat gurgitibus, præmittamus Divisionem Concursum, quem nobis duplicem sifit D. Steph. Clotz. in Th. Nat. Disp. 16. puta *Immediatum* atq; *Mediatum*; Ille per se & directe tendit in omnes actiones creaturarum: *Hic*, quando alicui tribuimus concursum in aliud, qui agenti essentiam & potentiam dedit, unde fluit actio, ita tamen ut immediate actionem non efficiat: v. c. generans est causa actionum que fiunt a generato.

Cum

Cum vero hic modus posterior, ad eum, quo Causa Prima cum secundis cooperatur, minus commode potest applicari, illum hic loci consulto facimus missum, retento priori, huic concursui proprio atq; congruente. Accedit Becanus Tom. i.c. xxix. triplicem Concurrendi modū proponens. 1. ut Deus dicatur concurrere cum causis, quia dat illis naturalem vim agendi, & eam conservat. 2. Qvia movet & applicat illas ad agendum, sicut faber securim ad scindendum. 3. Qvia influit in actionem & effectum illarum. In hoc autem ultimo proprio consistit concursus: ut eidem auctori citato probabilitē est. Alio modo dispescitur, i. in specialem seu gratosū, qvo Deus omnibus Fidelibus, honesta tractantibus, gratiōe opitulatur, occasionem suppeditando, instigando, juvando, approbando: 2. specialissimum & plane extraordinarium, solis Dei Amanuensib⁹, Prophetis, Evangelistis, Apostolis &c. proprium, procedentem extraordinario modo, mentem illuminando, peculiarem motum & instinctum subministrando, ut & dictirando ea, quæ tam chartæ, quam ori essent committenda: Et 3. Generalem seu communem, quo Deus in omnes omnium Creaturarum effectus & actiones influit. Illum & ipsum hinc excludimus, adhæsuri huic unico, communī scilicet seu Generali.

S. III.

Hujus autem Definitioni nos non ante alligamus, quam evictum est, talem Dei influxum immediatum dari: licet enim nostratis Doctoribus satis certus sit atque evidens, tum certitudine naturali, quæ rationib⁹, tum supranaturali, quæ revelationi scripturæ sacræ, tum morali, quæ autoritati insignium virorum innititur; (tanta autem illa est, ut dicente Rudrauff: contraria sententia hoc tempore vix multo inveniat adstipulatores) priscis tamen temporibus /s-

multorum mentes atque judicia adeo sibi obstrinxerat
 hæc absurditas, ut aliam quam illorum opinionem ullis
 rationibus stabiliri posse, nullo modo sibi imaginari vel-
 lent: Qvi dum ad ipsissimam veritatis vocem aures suas
 obturarint, ipsi veritati non modo non suffragari voluerunt,
 sed eandem, multis argumentorum rationumq; ponderibus & fundamentis superstructam, pertinaciter im-
 pugnare audebant. Huic sententiæ absurdæ, ne forsitan
 obsolefceret, aut penitus extingveretur, suam defensionem,
 ceu aridum somitem, devovisse videmus Durandum De
 S. Portiano, tribuentem Deo mediatum saltem concur-
 sum cum Creaturis, his verbis: *Deus concurrevit quidem ad
 actus causarum secundarum, verum non per se influendo in eosdem
 & eorum productiones, sed solum remotè & per accidens, quatenus scilicet agentibus particularibus primum dedit esse & facultatem
 operandi, & tam esse quam istam agendi vim porro conservat.*
 Illius vestigia legit Taurellus, qui præterea adferit, Con-
 cursum Dei immediatum non posse defendi absque deroga-
 tione sapientiæ, dignitatis atque Potentiæ divinæ. Hos,
 ut & alios circa hanc thesin hæsitantes, infra in exposi-
 tione Definitionis videoas rejectos: quorū nugis hic omissis,
 nostram sententiam fulcitum ibimus, producentes in me-
 dium argumenta haud fculnea insignium virorum, qui
 amœniori literaturâ non tincti solum sed & imbuti, no-
 minis sui famam monumentis atque scriptis doctissimis
 ad posteritatem propagarunt.

§. IV.

Illi vero, immediatum Dei concursum probaturi, præ-
 cipue suas rationes, partim à dependentia, partim à Con-
 servatione, partim quoq; à subordinatione, deduxerunt;
 qvorum dum premamus vestigia, primū fundamentum in
 depen-

dependentiam indagamus hoc modo. Omnia agentia finita atque creata dependent ab Deo, cuius causa Prima & independente, in essendo: quae dependentiam, ut fundatum & principium infallibile, presuppositam, ulterius progressum, ab dependentia in essendo ad eam quam est in operando; non enim quae sunt solummodo, sed & quae agunt huic causae Primae essentialiter subordinantur; & modus agendi sequitur modum essendi, qui cum sit dependens, etiam ille dependens sit oportet, qui nullo modo nobilior aut perfectior fieri potest, repugnante Logicorum canone:
Quod causa non habet, alteri seu effectui communicare nequit.
Hec vero ab superiori dependentia in operari, presupponit realem atque actualem cooperationem, ut Jacob. Martini Exercit: Metaph: lib: ii. Exerc: 4. Theor: 1. Quia non sufficit causam Primum conservare ipsum agentem ejusque agendi potentiam in suo esse, ut vult Durandus, qui exinde negat paritatem inter esse & operari; sed requiritur etiam Dei concursus ad quamlibet Creaturarum actionem, ut Ebel: Op: Philos: Tom: ii. Colleg: Metaph: Part. spec: Disp. v. Audiamus insignem Doct: Joh: Scharffii hujus argumenti explicationem. in Pneumat: lib: 2 c: 5. Operatio dimana ab essentiâ, & est consequens essentiae. Hinc, quicquid habet finitam essentiam, habet etiam finitas virtutes, & potentias operandi finitas. Et quicquid finitur in essentia, neque omnem essentiae perfectionem habet, idem quoque necessum est finiatur in operari, neque omnimodam operandi duratur habere potest. Hinc similiter, quicquid habet esse dependens ab alio superiore conservandum, etiam operationes habeat dependentes ab ipso necessum est. Alias operatio sive actio istius esset independens: & causa tamen esset dependens. At, queso, quomodo causa dependens, possit producere ullum effectum independentem? Quomodo effectus poterit esse in tantum nobilior & excellentior sua causa? Et.

§. V.

Secundum fundamentum eruamus ex Conservatione; quod scilicet effecta causarum secundarum, absq; influentia causæ Primæ, ne ad momentum quidem durare possint, unde a pari, si non fortiori ratione infero: eadem absq; concursu hujus causæ Primæ non posse produci; omnino namq; æqualis, si non major, requiritur potentia ad rem quandam producendam, atq; ad conservandam. Hoc fundamentum ita roborat D: Qvenstedt: *Si enim aliquid si-
ne Dei cooperatione fieret, saltem in primo illo instanti quo fieret,
per se & sine Deo esset, quod est unum ex ruris àdovatwv. Ulti E.
res creatæ postulante a DEO, seu sufficienti supremo, immediate con-
servari, ita & immediate fieri.*

§. VI.

Tertium fundamentum derivamus à subordinatione: In causis enim essentialiter subordinatis, inferior non agit, nisi dependenter à superiori, ut Becanus, cum omne subordinatum ab eo dependet cui est subordinatum, ut Callovius System. Loc. Theol. Tom. III. Art. 6. c. 2. Ergo subordinatum in effendo dependet ab alio in effendo, & subordinatum in agendo, dependet ab alio in agendo. Ex quibus suudamentis concludo cum D. Scheiblero Top. cap. III. *Res creatæ esse subordinatas Deo, & quia entia sunt tanquam creatori, & quia agentia sunt, tanquam cause universali.* Quarum nobis suppeditat Colleg: Conimb. in Phys. Arist. lib. II. Cap. VII. Qvæst. XII. Cujus argumenti vis hæc est; quod videlicet, nisi Deus ad quamlibet causarum secundarum actionem actualiter concurrat, non posset earum naturales actiones impedire, nisi obiciendo contraria: *quod cum Divinæ Potentiae videtur contrariari, ut & auctoritati S. Scripturæ derogare, qvæ Sap. II. Narrat ignem fornacis Ba-*

Babylonicae svavi Dei dispositione propriæ virtutis oblitum fuisse: potius ab ejusmodi, non solum absurdis, sed & blasphemias abstineamus.

§. VII.

Dum in hunc modum pharetrâ Philosophorum, in Conclusionis nostræ certitudinem, fundamenta varia exaravimus, oblatâ occasione, agrum sacræ scripturæ caute si insolemus, nemo nobis hanc inurat notam, quasi in alienam messem nostram mitteremus falcem. Ex hoc enim, præsertim ubi de naturâ DEus testatur, cuicunq; patebit certitudinis ac securitatis medicina, qua obtrectantium mentibus omnis dubitandi prætextus præripiatur. Imprimis vero egregia S. literarum conformitas atq; *ovāq; ea* occurrit in Dicto Apostoli Pauli Act. xvii. v. 28, verba hæc sunt: *In ipso vivimus, movemur & sumus.* Ubi notandum: illud *moveri* non esse explicandum per præcedaneam quandam Dei actionem, ut Heeroboard; illa enim, ut nihil aliud esset quam efficax prædeterminatio, ita arbitrij nostri libertati insigne importaret deliquum: Quod absurdum cum aliis, quasi rivuli e suis fontibus, inde emanantibus, infra, Dei beneficio, est obstruendum. Sed hoc modo exponamus illud *moveri*; res Creatas, scilicet, habere quidem potentiam suo genere sufficientem connatam, nullam tamen actionem actu producere posse, nisi ab influxu Dei simultaneo subleventur atq; adjuventur. Agit Deus non extra illas, sed ut causa Prima in secundam, ut universalis & independens in & cum sua particulari & dependente, quæ dependentia omni causæ secundæ universalis est atq; essentialis. In hoc dicto maxime incumbit nos sollicitos esse de ipsa Pauli intentione, nisi in errorum abyssos incidamus, cum Roderico de Arriaga, qui adserit,

hunc locum utcunque posse explicari sine immediato influxu; vel
 quia Deus conservat & disponit causas omnes immediatas, vel quia
 permisso ejus est necessaria conditio, ut cause immediate operentur.
 Fuit autem opinio Pauli ostendere Atheniensibus igno-
 tum illum Deum, cui altare exstruxerant, cognitu non esse
 difficilem; quam suam adseritionē superstruxit fundamen-
 to, ab ipsis Dei operibus deducto: quod scilicet hic ipse
 Deus esset, qui ut omnibus rebus esse, vitam, & motum
 largitur; ita etiam reali cooperatione in earundem effecta
 influit: unde per viam causalitatis, ipsis innotescere potui-
 set Deus; quod Paulus sibi proposuerat demonstrare. Quod
 si hanc suam adseritionem Atheniensib⁹ voluisset persua-
 dere ut veram & orthodoxā, per mediatā & remotā Dei ope-
 rationē in vita, esse atq; motu rerū creatarū singulis, paulo
 accuratori oculo materiā substratam scrutantibus, in con-
 fesso erit gentium Doctorem, ab ipso spiritu Dei edoctum,
 valde inconvenienter atq; ratione admodum debili conclu-
 sioneū suam stabilire voluisse, qualis ratiocinatio illius ad-
 versariis, puta Epicureis atq; Stoicis, qui curvis judiciis atq;
 sinistris interpretationibus, dicta ipsius Pauli, alias perspi-
 cua, variis maculis adsperrgere tategerunt, ora obturare non
 suffecisset. Sed si, quod intendebat, obtainere voluisset (ut
 quoq; obtinuit) talem causam debebat investigare (quam
 etiam investigavit) quæ per se non per accidens, proxime,
 non remote, immediate, non mediate in esse & motum cau-
 tarum secundarum influit. Ast si adhuc pergeret Roderic.
 de Arriaga malignis suis susurris, hoc divinum dictum di-
 vini viri vellicare, contendendo illud per nudam permis-
 sionem explicatum, sano suo sensu nequaquam spoliari:
 regeratur ipsi; neque nobis esse, neque Apostolo fuisse quæ-
 stionem de causa morali, sed unice de caussā *Physicā*: illa
 enim

enim vel nullam habet causalitatem, vel si qua gaudeat, valde erit exigua, eaque ne tum quidem in genere *naturae* sed saltem in genere *morum*, de qua nobis nulla cura: quod quotidiana etiam approbat experientia; nos scilicet multa permettere, quorum qui nos diceret causam, omnium risu illudetur: Qvod fusius deducentem vid. *Paul. Slevogtum Disp. Acad. xvi.*

§. VIII.

Alia hoc idem probantia dicta S. Scripturæ, abunde nobis subministrat S. Pagina, ut 1. C.or. 12. v. 6. Job. 10. v. 8. Matth. 5. v. 45. Psal: 146, v. 8. & Psalm. 134. v. 7. Jer. 10. v. 13. Quæ in se continent verba plus satis demonstrantia concussum Dei cum agentibus creatis non solum dari, verum etiam eundem per realem ac veram actionem atq[ue] influentiam; non autem nudam permissionem vel Conservacionem esse describendum. Verum quid opus, rei sua luce radianti adhuc majorem splendorem affundere velle; Ea saltem quæ oculis nostris auspicato occurunt verba *Swarezii*, testimonium perhibitura de hujus Concursus certitudine, in *Disp. xxii. Metaph. s. 1. i. 7.* apponimus in coronidem huic capiti: *Sentiunt, inquit ille, ita de hac veritate, ut de catholicō dogmate.* Item: *Dicimus tam esse cereum, Deum influere immediate & per se in omnem actionem Creaturæ, ut id negare, erro- neum sit in fide, quod probatur ex communi consensu Scholasticorum.*

CAPUT. II. §. I.

Haec fuere, quæ, ut in limine diximus, definitioni essent præmittenda, ad quam expendendam proprius me accingam necessum est. Illam varijs variam tradunt. Scharfius Pneum: l.2.c.5. hanc nobis sifit: *Cooperatio est actio Dei, qua Deus immediate per suam essentiam concurrit ad operationes Creaturarum*

persicendas. Clotzius vero aliam ponit: *Concursus est actus solius Dei, quo in actiones & effectus causæ secundæ & immediate, & simul cum ea, & juxta exigentiam uniuscujusq; svariter influit, eamq; ita in agendo potenter conservat.* Rudrauffii hæc est: *Actus Tertius D^ei transiens est Cooperatio seu Concursus cum causis secundis, quo influit in actionem & effectum Creaturæ, ejusque in agendo defectum supplet.* Ebelius Metaph. Tom. II. disp. xv. hanc tradit: *Concursus Divinus, uti actus Tertius, est actus D^ei, quo influit in actionem & effectum causæ secundæ, ejusq; in agendo defectum, tanquam causa Prima & in agendo independens & perfectissima supplet.* Talem vero sibi format D. Joh. Qvenstedt. *Concursus est actus Providentie Divine, quo Deus influxu generali in actiones & effectus causarum secundarum, quæ tales, seipso, immediate & simul cum eis, & juxta indigentiam & exigentiam uniuscujusq; svariter influit.* De illis ut nihil dicam, huic postrema, quin adhaerere tuto possim, nihil video morari.

§. II.

Sed hic prima nobis exurgit Controversia de ipso genere Definitionis. An videlicet actus hic sit ad extra transiens? an vero immanens, qui quidem tenderet in objectum extra Deum positum, sed intra Deum perficeretur? illum quidem defendamus oportet, nisi ipsam veritatem una cum iis, quæ in initio breviter innuimus, sponte nostrâ ire velimus impugnatum.

§. III.

Ad hanc thesin probandam sufficiat aliorum varias refutasse opiniones: Primò itaque assumamus eorum sententiam, qui sibi intime habent persuasum, hunc D^ei concursum, pariter ac creationem, esse actum voluntatis Divinae, re-aliter identificatum cum ipsa Dei essentia; seu nihil aliud esse quam ipsam D^ei volitionem. Quod quam sit absurdum, paucis

cis patebit. Volitio est actus Dei immanens, idem cum Divina essentia; quod omnes facile concedunt: Essentia DEI est ab æterno, quod nec negari debet aut potest: erit utiq; etiam Concursus ab æterno; cum juxta illos concursus DEI sit ipsa ejus volitio. Quid? si queratur ab illis hujus Concursus objectum, quodnam scilicet illud ante fuit, quam creatus est mundus; præsupponit enim Concursus aliquod objectum ad quod concurrat. Nec infici-as imus, DEI velle præreqviri in actione creaturarum, quod velle terminatur intra Deum, ut ut ratione objecti aliorum referatur, ut Scheibl. Top. Cap. III. tamen illa volitio adhuc mihi non ostendit aut constituit ipsum actua-lem Concursum. Hinc patet, esse diversissima, voluntatem ipsam & voluntatis executionem, quæ executio, pro-
ut ad aliud atq; aliud objectum terminatur, induit no-
men vel Creationis, vel Conservationis, vel Cooperatio-
nis, & est actio realis, recepta in objecto externo.

S. IV.

Huic autem sententiæ non subscrispsit D. Clotzus in Theol. Nat. Disp. XVI. qui contra Svarezium tamē ponit conclusionem: Concursus ex parte DEI non est aliqd per modum actionis, sive fieri immediatae manantis a DEO: Sed vult ille hunc concursum consistere in ipsa voluntate, seu in a-ctu immanente volitionis, identificato cum essentia Dei, attamen ordinato ad actionem creature: ut infra ostendit. Nititur au-
tem hoc, fundamento non adeo stabili: Omnis actio, quia
obij:
est creata sive producta indiget Concursu Dei: Hic Concursus jux-
ta nostrates, est actio, indigeret utiq; alio Concursu: non autem se
ipsa indiget: per quam processionem in infinitum ambulare licet.
Huic ut satisfiat, præsupponam⁹ cum Max. Rever. Doct. Jacobo Flachs. in Colleg. Log. Actionē in Philosophia adeo generali inter-

dum gaudere consideratione, ut accipiatur pro qvovis potentiæ activæ exercitio, quo sensu Deo quoque actio competere dicitur; nec tantum tribui actionibus Dei externis, sed & internis, tum essentialibus tum personalibus, longe tamen remota omni imperfectione respectus accidentalis. Deinde dicimus oppidò falsum esse, actiones Dei omnipotentis egere alio Concursu, quo ad agendum subleventur: à quo enim adjuvetur, qui nec superiorem nec potentiorem, ne parem quidem ullū agnoscit. Sufficiat Causas secundas actiones suas in actum deducere non posse, absq; superiorialiquo, una cum illis agente atq; succurrente, qualem indigentiam aſtricare actionibus Dei, ut Causæ Primæ, independentis atq; universalis, nihil aliud eſſet, quam ipsum Deum de ſolio omnipotentiæ velle deturbare. Qyod autem dicit Clotzius: *actionem hanc eſſe creatam, adeoque indigere opitulatione: Respondemus: illud Creatum, eā, quā appetet, non pollere evidentiā: vel enim utitur intam lata significatione, ut includat omne illud, quod aliquo modo eſt à Deo, & qyod non eſt ipſe Deus: Vel etiam strictiori & ſpecialiori, ut opponitur ipſi Creationi; quo modo di- cuntur *creata* ea *omnia*, quæ hac Dei actione, ſcilicet Creatione, ſunt producta.* ut obſervat Rudrauffius *Inſtit. Metaph. Cap. II. Memb. IV. p. I. Th. xix.* Concursus autem si *actio Creatæ* ſit nominandus, non in posteriori, ſed priori ſignificatione illud *Creatum* accipiamus; quo modo acceptus, non eſt effectus ſpecialiter ſic dictus, qui eſſet per aliam actionem productus: atq; ita alia actione hic concursus non indiget: Eadem ratione ac nostræ actiones ſunt effecta, qvando illud *effectum* ſumitur *laxius*, ut eo nomine veniat, quicquid a Causa eſt, qvocunq; modo id fiat; nec tamen nostræ actiones reqvirunt alias, per qvas producantur

cantur, nisi statuatur processus in infinitum. Et tantum de hoc errore circa genus Definitionis sit dictum: in reliquis juxta idem occurrentibus deviis, quanto ea sunt evidenteriora, tanto in iisdem enodandis erimus breviores.

§. V.

Anteqvam ad alia properemus, ut datam liberemus fidem, oculos conjiciamus in Durandum de S. Portiano: quem superius §. IIII. cap. I. audivimus contra nos insurge-re hoc absurdo, ac si Concursus Dei propriè esset ponen-dus in Conservatione: quod qvam infirmo stat talo, vel ex hisce patebit. Conservatio est perpetuus influxus in illud esse, quod prius est productum: ast si Concursus aliis non detur præter Conservationem, qvæ-ratur, qvis ad ipsum fieri rerum influat, si Deus solum r̄ū esse antea producto concursum suum accommodaret? Nec ullum principium creatum sufficiens agnoscunt crea-turæ ad actionum suarum exercitium; increatum vero ullum non datur præter Deum. Cuivis, spero, ingenuo oculo obviam erit, introduci hoc absurdum, qvod indepen-dens sit creature in fieri, quæ tamen absq; cooperatione Entis increati, fieri nullo modo posset, cum solus Deus sit ens per essentiam, alia omnia per participationem sunt id quod sunt: ut D. Joh. Scharfius Pneum. lib. 2. cap. 5. Ergo sua naturā postulant influxum Dei, non solum ad esse continuum sed & ad esse primam. Ifti vero consequentiæ si aures suas interposuerit Durandus, non dimisisset suam falcem ad amputanda ea, quæ ab aliis Doctoribus singulari industria sunt elaborata.

§. VI.

Qvidam Concursum Causæ Primæ cum secun-dis explicare amant per virtutem qvandam causis secun-

secundis impressam atq; superadditam, quâ instructæ creaturæ, absque ulteriori cooperatione Causæ Primæ, ad actiones promovendas sufficentes satis evadant. Qvam sententiam non posse consistere, patet ex hoc fundamento: Agentia Creatæ propter hoc solum requirunt auxilium in agendo, *quia sunt creata;* virtus autem superaddita quid nisi creata esset, ideoque in agendo a Deo dependens, nec posset operari nisi suffulta alio Concursu causæ Primæ, qui iterum nihil esset, nisi virtus creata, creaturisque impressa; hoc modo in infinitum procederem, nisi demum in alio aliquo subsistere daretur, quod non esset talis virtus creata Creaturis indita, sed vera ac realis cooperatio: ut Scheibl. Met. lib. II. Cap. III. Tit. XIII. Nec Causæ secundæ ullum principium creatum requirunt ad actiones exercendas, sunt enim ad hoc suo genere & sibi convenienter sufficentes, sed solum indigent suppleri a virtute increata seu immediata Dei actione, ut Clotzianus; qui præterea tale ponit ratiocinium: *Omne Principium creatum, quamvis applicatum ad agendum, potest cum omnibus conditionibus prærequisitis ad agendum, impediri, ne fiat actio, per DEi suspensionem: neque enim involvit contradictionem.* Atqui, posito Concurso DEi ad actionem, non potest actio suspendi. Ergo Concursum DEi non est Principium creatum.

§. VII.

Ponunt adhuc alii hunc DEi Concursum in motione & applicatione causæ ad actionem; Qvam sententiam Samuelli de Lublino ejusq; Fratribus e Schola Thomæ tribuit Clotzianus Verum nec illa firmis rationibus probari potest: Si accipiamus illam motionem in propria ac genuina significazione, nt æqvipolleat ipsi applicationi agentis ad patiens: non autem, ut à quibusdam usurpatur, pro ipsa dependentiā.

tia rei creatæ ab increatâ seu Causâ prima: qvod notant
Svarez. Diff. .XXII. Bellarm. lib. IV. cit. Scheibl. Hæc autem intentia non unum introducit absurdum: 1. enim omni operandi potentia creaturam spoliat, quæ, juxta illos, ageret solum per modum instrumenti, nec quidquam posset nisi elevata à Prima Causâ, eodem modo, quo instrumentum suum adhibet artifex: cum tamen creaturæ ad agendum sufficientes, una cum Deo vere cooperentur, qvod infra patebit, & seipsas ad objectum sibi conveniens movere & applicare possint, ut *Rudrauffius*. 2. Statuit Deum non immediate & in genere nature, sed mediate, remote & in genere morum concurrere in actiones & effecta creaturarum: Ille enim qui applicat agentem ad agendum, non potest dici propriè & proxime produxisse eundem effectum, qui actionem agentis applicati insequitur; sufficit ipsi tribuisse nomen causæ remotæ, mediatæ atq; moralis, cum ipse de actione nihil fere participet, sed terminetur ejus concursus non in effectum, seu actionem causæ, sed in ipsam causam agentem, qualis Concursus non est sufficientis ad explicanda dicta S. Scripturæ, tribuentia effecta creaturarum ipsi Deo, ut causæ immediate & physice agenti; dicente *Scheibl.* qui in hujus rei exemplum proponit, Hominem applicantem ignem ad urendum, seu moventem alium ad occidendum, qui applicans & movens non dicitur vere ure aut occidere. De prævia excitatione, præmotione vel prædeterminatione (per quam quidam hunc Concursum explicant) prout admodum intricata est, & plurimis defensionibus atque patronis propensissimis munita, infra paulo prolixius agere constitui; quam si hic intexterem, alia quædam, longius quam decet, à Definitione separarentur.

§. VIII.

§. VIII.

Aliis itaque sententiis profligatis, veram interponimus hac Conclusionem: *Concursus Dei cum causis secundis est verus positivus influxus in actiones & effecta Creaturarum; ideoq; nec in actione immanente seu volitione, nec virtute superaddita, nec nuda Conservatione agentium, earumq; potentiarum, nec in applicatione agentis ad patiens est ponend⁹.*

§. IX.

Horum reportata veritate, dextre curam adhibeamus, ne in eorum castra descendamus, qui cum nobis omnia fere jam probata ambabus ultnis concedere velint, & quidem plura quam unquam ab illis efflagitamus, statuunt Deum in solidum omnia, creaturas autem plane nihil operari: Cui sententiæ se se alligarunt *Aliacensis, Gab. Biel. Lud. Cironius. Marsilius, Sectatores Mahometis.* Hi omnem Causis secundis operandi potentiam ita admunt, ut illæ non magis essent causa actionum, quam ingrediens in hypocaustrum sit causa ruinæ, si eo ingrediente, ruat tectum vel paries, ut *Scheibl.* Inter argumenta, quæ ad hanc suam vanitatem distendendam converrunt, hoc videtur præcipuum: *Corpora non possunt agere, quia quanta, quantitas vero, cum sit ad agendum admodum inepta & nullius evidentis efficacie potius actionem impedit, adeo ut agens, propter illam, debito modo & sufficienter non possit penetrare patiens & ad illud legitime approximari, cum tamen ad omnem actionem necessario requiratur contactus.* In hoc autem arguimento, ut nulla cernitur consequentia, ita singula gratis adhibentur, & quidem primo, quod nulla possit esse efficacia in quanto, licet ea non sit ex quantitate orta. secundo, quod dicant corpus impedire actionem, cum tamen Forma seu virtus agendi per corpus tanquam instrumentum suas exerit operationes: Per illos ego dicerem securim & cune-

cuneum lignatoris, quæ sibi relicta nullius sunt efficaciam, lignatori inter scindendum insigne ponere impedimentum. *Tertio*, ejusdem sunt momenti quæ adferunt de contactu & penetratione; qui contactus corporalis non semper requirit penetrationem seu immeationem agentis in patiens; sufficit si fiat appropinquatio & unitio corporum agentium ad se invicem. §. X.

Missis ergo hisce, nostram opinionem adstruamus, protrahendo in omnium conspectum, ea absurdorum monstra, quæ ipsorum adsertio, si procederet, facilime procrearet. *Quorū primum*, hoc est; quod potentia activa, in prima Creatione Creaturis ad sufficienter agendum inditæ, in totum essent frustraneæ. *Secundum*, quod periclitatur hominis libertas, in hoc consistens, ut possit homo quandocunq; vult actionē suam elicere. *Tertium*; sublatâ libertate in agentibus voluntariis, seqvitur Deum esse causam & autorem cujuscunq; peccati commissi. *Quartum*; Nullum daretur agens naturale: Deus enim nunquam agit necessario (nisi oculum intendere velimus ad actus ipsius ad intra essentiales, intellectus & voluntatis, dum scilicet tendunt in objectum internum seu ipsum Deum, qui seipsum amat atq; appetit necessario, voluntate simplicis complacentia, ut *Hundeshagen in Theol. Nat.*) Sed est agens liberum: Qui si omnia operetur absq; concursu creaturarum, omnia utiq; agerentur libere, nec quidquam natura li necessitate in objectum tenderet. Quæ omnia tam in Deum blasphema, quam homini injuria essent.

CAPUT III. §. I.

Postquam de horum, quæ jam dicta sunt, veritate et evidentiā sumus persuasi, provehimur in ipsius Concursus C obje-

objectum scrutandum, qvod ex dictis facile colligi potest. Si enim quidquid creatura agit, dependenter agit à Deo, objectum Concursus DEi est omnis operatio, omne opus, omnis labor atq; co-natus, ubi nihil potest excipi, sive actio sit substantialis, sive accidentalis, sive naturalis sive libera, quæcunq; sit, sive bona sive mala. Ut Rudrauff. Metaph. cap. II. Memb. IV. punct. I. Ne vero quisquam hoc postremum gratis à nobis poni existimet, observandum, Causam Primam modo longe diverso in actiones secundarum bonas atque malas influere: In bonis operatur non tantum præcipiendo, svadendo, laudando, approbando & remunerando, quæ moralem saltim causam innuunt; sed etiam voluntarie juvando, promptè facilitando, & positive influendo, quod physicam intendit causam: Verum longè diverlum in malis hominis actionibus influit, & quidem vel I. antecedenter, scilicet Prohibendo, averlando & impediendo &c. quæ impeditio est voluntaria & juxta optimum Dei arbitrium facta præclusio actionis Creaturæ, quam liberâ vel naturali agendi vi atq; potentia, nisi impedit causa potentior, creatura esset productura. Hoc autem variis modis fieri solet, ut pote subtrahendo Concursum, minuendo vires, perturbando animum, opponendo majorem potentiam, subvertendo Consilium, removendo objectum, auferendo vitam &c. Interdum quoq; sapientissimus Deus, creaturas à peccatis non retrahit aut impedit, obstaculo aliquo physico, cui resistere non possent; sed, ob justum finem, & justam causam, eas ab ordine recto pro suo lubitu defletere, & solutis habenis grassari permittit.

§. II.

De hac autem permissione nemo sibi adeo absurdam, impianu atq; blasphemam fingat opinionem, ac si omnisciens

scius Deus vel ex intellectus imbecillitate non sciret, quando creaturæ peccatis sese polluant atque inquinant; vel ex pravitate voluntatis probet atque adjuvet; vel ex imbecillitate atque impotentiâ illud, si vellet, non posset impedire & cohibere: vel quasi Deus jam Legem relaxavit, concedens homini facultatem libere peccandi, tamen absque peccato: Vel quasi nullam plane curam horum actuum gereret, sed ceu otiosus spectator, mala prohiberet quidem, nec metam poneret atque terminos definiret: ut *D. Qvenstedt. in Art. de Provid.* 2: Concurrit Deus ad actiones malas Concomitanter, naturam scilicet sustentando, ut & realiter cooperando in ipsa actione. Hic autem probe observandum cum D. Joh. Gerhardo in Loc. Theol: Tom. II. de Provid: aliud esse ipsam actionem seu motum, & actioni adhærens vitium seu *ἀνομίαν*: ipsa actio, quam talis, ad quam concurrit Deus, non habet rationem mali, nec illud, quod ei accedit vitium, est imputandum causæ universalí, indifferenter & indeterminate sese habenti ad hanc vel illam actionem, sed in totum venit adscriendum liberæ electioni causæ particularis. 3. Concurrit Deus ad malas actiones Conseguenter, dirigendo eas in bonum finem, sibi satis perspectum est longinquò, utut ipsis peccantibus non tantum incognitum sed etiam ipsorum intentioni planè contrarium: Cujus rei exempla in sacris Pandectis occurunt plurima, inter quæ sunt hæc duo præcipua, videlicet, venditio Josephi à fratribus suis, de qua ipse in hæc verba erumpit: Gen. 50. v. 10. *Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum.* Alterum est cruenta atque foeda salvatoris nostri crucifixio, ex quo facto atrocissimo, Deus, præter intentionem Judæorum, elicuit finem optimum puta, totius generis humani est potestare

Satanæ ad Deum conversionem & redemtionem. De hoc audiamus egregium dictum Leonis Serm. 16. de Passione Christi (citante D. Gerhardo) Multum diversum multumque contrarium est id, quod in malignitate Iudeorum est præcognitum, & quod de passione Christi est dispositum, non inde processit voluntas interficiendi, unde voluntas moriendi: Nec de uno extitit spiritu, atrocitas sceleris, & tolerantia redemptoris. Non enim impias furentium manus immisit in se Dominus, nec præfendo, quod futurum est, coëgit, ut facerent, cum tamen adhuc ipsum carnem suscepisset ut fieret. Talem a. finem bonum elicit Deus è perversis hominum actionibus, vel ratione gloriae & laudis suæ, ut Rudrauff. Metaph: malos & impenitentes puniendo, poenasq; irrogando, cupiditatibus suis relinquendo & deserendo. Vel ratione benignitatis & Clementia suæ, cum Deo benignissimo, pro suæ bonitatis atq; sapientiae lubitu videtur piis hominibus suam misericordiam ante oculos ponere, eosq; variis tam Diaboli quam malorum hominum temptationibus eripere.

§. III.

Ex his actibus Dei partim circa ipsam actionem cui adhæret *araxia*, partim circa ipsam *avocian* & illegalitatem, nemo, cui gloria Dei atq; propria salus curæ cordiq; sit, hanc deducat consequentiam, ac si Deus peccati causa atq; autor esset: *Ipsè enim salus bonus est*, Marc: 10. est essentialiter bonus, qui nunquam variatur: à tali autem bono non nisi bona profiscuntur, ut Meisn: Phil: Sob. sect.

4. Hoc idem innuit dictū Zach. 8. v. 17. *omnia ista sunt que odi dicit Dominus*: ubi autem est odium, ibi averatio voluntatis, quā posita, cessat omnis volitio circa illud objectum; ut D. Joh. Ad. Osiander Colleg. Theol: system: Part. II. Loc: de Provid. *ipse enim in agentibus dicitur causa, qui aliquid vult,*

& ma

Et maxime agens rationale in tū velle constituitur in ratione causa,
 unde si removetur tō velle, removetur etiam tō causare. Ut
 idem Autor colleg. Theol. in præcipuas Controv: Theol:
 Loc. de Homine Qvæst. x. Nec præterea talem consequen-
 tiā blasphemam admittunt alia Dei attributa, ut voluntas,
 quæ est ordinatissima & sanctissima: immutabilitas atq;
 perfectio &c. quæ, ut in Deo summæ sunt, ita cum imperfe-
 ctione seu peccato, stare nullo modo possunt. Plura in hu-
 jus rei probationem afferre supersedeo, cum cuivis sanæ
 atq; piæmenti isthoc adeo est perswasum, ut ad contraria
 merito possit horrere: Qvalem tamen horrorem non fa-
 cile sentiunt alij perplurimi, qvos intellectus, Calvinisticis
 Pontificiisq; tenebris obscuratus, tefellit, qui cæciunt
 ad ipsam veritatis lucem, sole meridiano clarius radian-
 tem, dum scilicet luæ, tot carnis præjudiciis aliisq; impe-
 dimentis infectæ rationis perticâ, omnia Sacræ scripturæ
 contenta metiri audent: unde talia dogmata atq; contumeliosa deliria non solum eruditio orbi, verum etiam o-
 mni potenti Deo in conspectum prodire non erubescunt, /
 quæ tam sacris literis, quam rectæ rationi, & ipsi homini-
 um Conscientiæ e diametro contrariantur. Eorum ar-
 gumenta, quibus se plus satis autumant munitos, qui avet
 videre enervata, refutata tolide atq; explicata, adeat scri-
 pta eorum Doctorum, qui à Spiritu Dei melius sunt illu-
 minati atq; edocti. Qvæ si hic intercalarem, præter quod
 Theologi munus in me derivasse viderer, etiam hæc
 charta eorum ne recitationem quidem caperet; tantum
 hic cavere debedo, ne ex concursu Dei cum secundis agen-
 tibus, talem consequentiā sibi forment adversarii, quâ ip-
 sum Deum peccati, quasi ejus causâ esset, arguere possent.

§. IV.

Concurrit a. Deus ad quasvis hominis actiones generaliter, indifferenter atq; indeterminate, quo ejus concursu libere utitur homo, specialiter atq; determinate agens, eodemq; s̄epissime abutitur, dum scilicet ad malas suas actiones eum determinat; unde ad oculum patet actionem à causa 2. una cum 1. agente, ad hanc vel illam speciem determinari; Prima enim est universalis & indifferens ad hanc vel illam actionem; Secunda autem particularis & talis, ut sola possit deficere; unde cum actioni adhæret malitia, non est illa adscribenda Causæ Primæ, in ipsa actione cooperanti, influxu semper puro, justo atq; illibato; sed in totum censeatur effectus causæ secundæ, cuius influxus varius est, nunc purus nunc impurus, atq; ita pro diversa agentis particularis dispositione & intentione vel bonus vel malus esse potest; que causa 2. potest impedire actum suum, vel plane omittendo, vel committendo, dum impedit actus reætitudinem, qua de causa homini, qui potuisset non peccare, si voluisset, peccatum adscribitur, & non Deo, qui ejusmodi agentibus Concursum suum ordinarie denegare non vult, cum semel decrevit bunc indulgere omnibus creaturis; ut egregie Excell. Dn. M. And. Wanochius in Disquisit: Pract: Part: special: Cap. 6. Q. 5. Manet itaq; difformitas extra Deum, & Dei concursus extra difformitatem, inter quæ nihil potest esse commercii, ob essentialem & immutabilem dissonantiam, hostilitatem & repugnantiam, ut Rudrauff: in Philos: Theologica. Exhib. XIX.

§. V.

Ultimo observamus, cum dictum sit Deum concurrere ad actionem ipsam, qua talem, seu entitatem physicam actionis, illam entitatem esse vel

Proximam vel remotam; proxima est motus vitiosi in genere determinatio ad hanc vitii speciem, ab aliis distinctam. Remota autem, que coincidit cum subjecto inbasione, cui labes inheret, quale subjectum sunt inclinatio, cogitatio, intellectus, voluntas, appetitus & ipsa membra. Dum ergo dicitur Deus concurrere in malis actionibus, intelligendum est de entitate remota, non proximâ; ut supra citatus Dn. M. Andr. Wanochius. His, quæ de Concurso Dei circa malas actiones, sunt prolatæ, relictis, conferimus nos proprius ad ea qvæ restant in Definitione attingenda, qvæ ut minori laborant difficultate, ita breviori illustranda expositione.

CAPUT IV. §. I.

Diximus superius Deum concurrere ad actiones causarum secundarum, non tamen adhuc audivimus an sit ille influxus immediatus, seu an immediate influat causa Prima in effectum causæ secundæ Quod cum nobis sit probandum, præmittamus Deum Triplici potissimum modo, immediate agere 1. ratione cause efficientis, quando sine causa secunda effectum producit, ut in creatione 2. ratione materia, ut ex nihilo aliquis creat; 3. ratione influxus, quando immediate concurrit in effectum. De modis prioribus hic non sumus solliciti, modo veritatem Tertii & ultimi obtineamus. Dicitur præterea aliquid agere immediate vel ratione suppositi vel ratione virtutis: agit Deus immediate modo utroq; Et quidem immediatione suppositi, quia præsentia sua substantiali realiter attingit ipsum effectum: Virtutis vero, quia propriâ non alterius virtute mediante aut aliunde commodata, sed independenter influit in actionem. Hoc ita ostendit Heereboord Meletem: Philos. Disp. select. vii. modus operandi sequitur modum effendi; cum

cum E. causa secunda immediatâ dependentiâ a causa Prima dependeat in essendo, ita etiam in operando, cum hic alia atq; alia non sit dependentia, sed una & eadem: quod axioma Philologicum ~~et~~ supra fusiū est expositum. Potest hoc etiam probari ex dicto Sacrae scripturæ Actor: xvii. v. 28. Quod ut superius etiam explicatum, hic eadem non opus est reiterare, ne crambem, quod ajunt, bis coctam, benevolo Lectori offerre videar.

§. II.

Nec quidem inficias imus Deum, dum concurrit, etiam mediate agere, qvod duplici sensu concedi potest. 1. Qvia non agit se solo exclusis causis secundis. 2. Qvia illis vires & potentias conservat atque largitur ad operandum suo modo sufficientes. Verum hæc non inferunt Deum in operando non esse præsentem ipsis agentibus secundis, & in earum actiones non influere, nisi virtute alterius, illisque esse immediate conferre. Est namq; tam Causæ Primæ quam secundæ concursus immediatus, totalis & adæquatus, utriusque in suo ordine completus & perfectus; Causæ Primæ in ordine causæ universalis & independentis, causæ vero secundæ, in ordine causæ particularis & dependentis: utriusq; etiam idem effectus, licet diversi sunt ordinis, qvia essentialiter subordinatae cœnlendæ veniunt; Nec causa secunda agit in genere causæ instrumentalis, qvia agit ea virtute, quæ in suo ordine atque genere sufficiens est, atque sibi in primâ omnium rerum creatione concessa.

§. III.

Sed hac explicatione non sunt contenti alii, qui ad contrariam sententiam stabiliendam, tale argumentum, inter alia, sibi fabricant. Potuit Deus creaturam producere sufficienti virtute instructam, ad agendum ea qua sua sunt: Esset enim

impotentia, indignitas atque imprudentia in Deo, si ipse una cum creaturis ad quasvis illarum actiones immediate concurreret; quod addit Taurellus, ut supradictum: quo innuit concursum Dei cum ejus Potentia atque sapientia consistere nullo modo posse. Hæc autem singula sua non carent vanitate. 1. Resp. à posse ad esse nulla procedit argumentatio. 2. Dicimus non potuisse Deum producere tale ens, quod esset independens; cum cujuscunque agentis potentia æstimanda venit ex natura proprii objecti: natura vero entis creati talis est, ut vi Contradictionis simul cum independentia stare non possit. Si enim est ens creatum, ergo est ens dependens in esse, & si est dependens in esse, ergo & in operatione, quia operari sequitur esse. Scheibl: unde videmus Taurellum frustra arguere Deum impotentiae, ideo quod immediate concurrat ad actus causarum secundarum. Nec suæ naturæ indignum ducit benignissimus Deus influere in operationes creaturarum, cum iisdem, tam vilioribus quam præstantioribus, non tantum essentiam dedit, sed etiam eandem datam, cum suis facultatibus salvam conservet atq; integrum. Qui facere dignatus est culicem, ranam, muscam & ceteras minimi bestiolas; quid ni dignetur tueri, & actionibus ipsarum opitulari: Qvenstedt. Part: I. Cap: XIII. Sect. II. De Imprudentia quod oggerit, æquè vanum est ac reliqua. Cum 1. nec laboriosa nec molesta sit illa Dei cooperatio; novit enim Deus quiescens agere, & agens quiescere, ut Augustinus. Nec 2. minuit, aut infringit gloriam, Potentiam, majestatem aut eminentiam Dei, sed easdem commendat, demonstrat atq; clare satis exhibit. Nec 3. ex hac co-operatione inferendum, Deum & Creaturam esse causas socias in operando, ut profanè quoq; infert Taurellus: quæ illatio ipsi non procedit: ut enim duæ causæ agentes sint

sociæ appellandæ, requiritur 1. ut sint ejusdem ordinis; quod requisitum in his agentibus, de quibus nobis est sermo, nullibi reperitur: cum Causa prima sit independens atq; universalis; secunda vero dependens atque particularis. 2. ut distinctis & partialibus actionibus ad effectum producendum concurrant: qvod quoque huc non quadrat, ut modo audiemus. 3. ut neutra per se sit sufficiens ad actionem perficiendam: e. c. duo equi trahentes currum, cui trahendo, unus illorum par esse non potest. Qvod requisitum hic quoque desideratur; siquidem Deus, dimissa naturâ, quidquid & quandocunque vult, operari potest. Atq; ita hæc de immediatione concursus Dei dicta sufficient.

§. IV.

Jam proxime succedit ostendere actionem Causæ Primæ atque secundæ, circa unum effectum esse unam actionem, nec quicquam à parte rei differre. Qvod probat Kil: Rudrauff tam Inst. Metaph. quam Phil. Theol. his potissimum rationibus. 1. Qvia entia non sunt multiplicanda præter necessitatem. 2. Quæcunque actio immediate à Deo dependet, nec est per aliam actionem ab eo producta, illa est à parte rei, nihil nisi actio Dei, qvia dum immediate est à Deo, non est per aliam actionem; nisi in infinitum procederem, à quo semper abhorret natura: talēm autem dependentiam actioni causæ secundæ convenire, superius est indagatum; ergo eidem quoque exinde emanante applicamus consequentiam, qvod videl: à parte rei non differat ab ipsa actione Causæ Primæ; loquendo tamen non de modo influendi, sed de ipsâ actione. Ita hæc duo agentia immediata, quæ in infinitum distant, unâ & eadem actione ad unum effectum concurre, non repugnat; cum inter illa detur essentialis non accidentalis subordi-

natio: nec adeo simpliciter distant, qvin inter agens Primum & Secundum detur proportio analogica, quæ sibi consistere potest, si modo convenienter finitum & infinitum in affectionibus, & prædicatis generalibus atque communibus, ut in unitate, veritate & bonitate: Præterea convenienter in causando & operando, adeo ut eadem participant non solum prædicata, sed etiam effecta, operationes atque eandem causalitatem; ne tamen detrahatur utriusque propria ratio causandi, quæ consistit à parte Causæ Primæ, in independentiâ, omnimoda sufficientiâ, & absoluta perfectione: à parte vero Causæ Secundæ, in dependentiâ, restricta & in suo genere perfecta sufficientia; & qvæ sunt reliqua; quæ quidem inferunt realem distinctionem ipsorum principiorum causantium; eadem autem Principia realiter diversa, spurium ponunt realis distinctionis in ipsa actione, ab utroque agente principio fluente atque emanante.

§. V.

Amplam qvidem viam fusius de indigentia creaturarum discurrendi, hic loci nobis pandit ipsa Definitio: verum cum ea, quæ de dependentia supra passim sunt impersa, possent sufficere ad demonstrandam ipsam indigentiam causarum secundarum, in illis quidem nunc acquiescere possemus. Attamen neq; illam hic, pede, ut dicitur, plane sicco prætereamus. ne quæ aliorum forsan oculis videntur omnino attingenda, penitus intacta reliquisse videamur. Sunt autem hæc illa Definitionis verba: *Juxta exigentiam & indigentiam uniuscujusque suavititer influit:* qvæ hoc modo exponantur: qvando, qvoties & qvomodo Causa Secunda, pro conditione naturæ suæ, concursum causæ Primæ postulat, eundem illis non denegat Deus, sed accommodat sese naturis agentium, & cum illis ex lege qvad

dam quasi ordinaria, quâ decrevit agens creatum non destituere suo auxilio, ejusq; naturam, agendi rationem & ordinem minime immutare, concurrit ad singula juxta capacitem & indigentiam eorum. Postquam enim decrevit Deus secundas causas non solum efficere sed & conservare, decrevit etiam simul eorum actionibus cooperari. ut Docet. Denschedt. Indigent autem creature ex exercitio potentiae Deitatis in operando quam in effendo: in hoc tam quoad esse continuum, quam quoad esse primum: in illo vero indigent concursu seu cooperatione, directione atq; gubernatione. Qvod omnibus jam dudum poterit esse perspicuum, qui modo suæ sibi conscientiæ imbecillitatis, vires suas in tantum non extollunt, ac si propriâ virtute, absq; cooperatione agentis superioris, actionem quendam ad finem producere possent: Nullum enim datur agens creatum, qvod immediatione virtutis agit, respectu agentis increati, seu causæ absolutæ universalis atq; Primæ. Neque potuit Deus tale ens creare, quod in operando non indigeret sublevari; quod superius quoque inserendum vide, hujus cap. §. III. Qvod si potuisset, non inde sequitur quod etiam voluisse; cum omnia quæ subjacent omnipotentiae divinæ, non cadunt sub objectum divinæ voluntatis, quæ ut semper est ordinatissima, ita etiam nunquam ordinari potest ad impossibilia; qvorum quedam talia sunt, non ratione potentiae DEI, sed ratione impossibilis objecti: Unde non tam dici debet, Deum non posse facere, quam rem non posse fieri: ut Scheibl. lib. II. cap. III.

§. VI.

Licet autem ratio humana proximum finem investigare non posset, quare Deus, si potuisset, non voluisse creaturem instructam absolute sufficienti virtute, ad actiones suas exerendas; nemo tamen exinde negatum iret ipsam rem

rem, seu indigentiam creaturarum, nisi qui sibi imaginaretur, omnium divinorum consiliorum rationem & finem inveniri, atque humano ingenio inquiri posse: prout etiam in aliis rebus, ab ignoratione finis particularis, ad tollendam rem ipsam, incepta foret consequentia. Saltim dicimus cum D.Scheibl. l. c. hæc ita à sapientissimo Deo esse instituta, ad illustrandam gloriam divinam, quæ, ut in omnibus aliis operibus, ita & hic, locum obtinet finis primarii: Ex dependentiâ enim Causarum secundarum, haud obscure arguitur ab-solutissima in Deo independentia, quâ non minus præter naturam, quam cum eadern suâ potentîâ, quandocunq; vult, operatur: ut idem Auctor.

§. VII.

His, jam de Concurſu cauſe Primæ cum secundis, in medium adductis, Discursui huic finem qvidem possem imponere, & sub sereno veritatis Phæbo acquiescere tutus, sed ut invenio maximam fere controversiam inter noſtrates tam Theologos quam Philosophos, & Calvinianos, a-lioscj ejusdem farinæ adverſarios, de Prædeterminatione, nihil nec operis nec olei me perditurum opinor, si qvoq; hu-jus difficultatis turgentibus fluctibus tenuem commisero / ratem; qvâ difficultate per unicam Qvæſtionem explicatâ, / quaſi ingens mare tranaveram, portum auspicatum intra-bo felix.

CAPUT V. §. I.

QVÆSTIO UNICA.

AN præter influxum Dei simultaneum detur concursus prævius, qui nibil effet aliud, quam motio quadam, virtutem activam Creatura complens, eam excitans, applicans & determinans ad a-gendum. Affirmativam sententiam lubens amplectitur Adrian: Heeroboord, Meletem: Phil. qui quatvor integris Dispu-

Disputationibus veram orthodoxorum sententiam, scilicet negativam, impugnare tentat atq; everttere. Legit ille vestigia Dominicanorum, qui contra Jesuitas, veram strenue tuentes, acriter disputatione, cuius controversiae tam originem quam processum fuisse tradit Guilhelm: Camerarius, cit. Rudrauff: & Heerob.

§. II.

Nos cum aliis, insignis nominis atq; famæ viris, ad hanc quæstionem enucleandam, omnium primo præsupponamus statum Controversæ, quod non simus solliciti de quæstione: An nunquam detur talis motio, investigatio atq; excitatio? quam præmotionem specialem, nec ullus nostratum Doctorum simpliciter everttere conatus est, sed ambabus manibus concedunt præviam motionem 1. in actionibus spiritualibus: utpore, conversione, pœnitentia &c. 2. in actionibus civilibus, fraudendo atq; suggerendo: inviolata tamen, tam in his quam illis, hominis libertate. 3. in actionibus extraordinariis & miraculosis; ubi tamen nulla datur facultas resistendi, sed præcludiur omnis indifferentia voluntatis: quod Rudrauffius Phil: Theol: Exhib: xviii. demonstrat exemplo, scilicet miraculosa D. Pauli illuminatione atq; conversione: sed solum negamus Deum præmovere causam secundam, & in eam influere concursu prævio, ordinarie atq; modo generali: specialem enim, ut & singularem seu specialissimum, hic nobis nihil negotii fassere, superius inculcavimus. Præterea non parum incumbit scire vocem r̄e determinare, esse sensus ambigui, ut 1. denotet, causam secundam prævia actione movere; quæ explicatio est adversariorum 2. dirigere & moderari actiones, iisdemq; limites & fines ponere. 3. Causa in se indifferenti, præbere occasionem, cur illa indifferens influxus posuisse ad hoc, quam illud efficien-

31

efficiendū accommodetur, qvod improprie & indirecte venit nomine determinationis. Ut Rudrauff: in Metaph: Primam illam significationem, quæ nobis adversa audit, quo facilius possit rejicere, audiamus etiam nomina quædam, quibus suam prædeterminationem efferre solent reclamantes; Quorum sunt hæc præcipua: *Influxus excitativus, impulsus efficax, & irresistibilis, flexio ad consentiendum voluntati D[omi]ni, ut non possit resistere quin consentiat: Necessitas determinans ad unum, motio efficax, applicatio & determinatio ad agendum;* ut Heerobord: Comparatur causa 2. dolabra & securi, nec non equis, ad directionem aurige trabentibus currunt; & quæ sunt reliqua.

§. III.

His ita plenioris evidentiæ ergo prælibatis, recto trahite tendimus ad probationem veræ sententiæ, scilicet *negative*, quam sequentibus fundamentis superstruamus. Qvorum I. erit; Quod nulla plane prægnanti ratione adstruatur concursus prævij necessitas: instruta enim est creatura sufficienti virtute, qua seipsum ad agendum movere potest: quando enim ignis proximus est materia combustibili, non opus est, ut excitetur aliquâ actione prævia ad calefaciendum; tamen opus est, ut Deus concurrat; ut Becanus Thol: Scholast: de Deo Cap. xviii. Nec agit causa secunda ut instrumentum Primæ, quod absq; allevatione causæ principalis, ut dolabra, malleus, securis &c. quidquam nec agere, nec actioni lese accommodare potest. II. Illa Prædeterminatio ferreis compedibus constringeret liberrimam voluntatem, tam Angelicam quam humanam. In Scholis tam Theologorum quam Philosophorum defenditur, qvod animæ intelligenti competat libertas à *Necessitate*, quæ ad utramq; partem contradictionis indifferenter se habet, ut positis omnibus prærequisitis, possit agere vel non agere; agere hoc vel illud;

illud: illa vero prædeterminatio requiritur ab adversariis, tanquam necessarium præreqvisitum, quo absente, voluntas sese movere non potest ad actionem, eo, quod non adsint omnia requisita, ut *D. Clotzii*; quod autem in se non habet omnia ea, quibus ad actionem exciendam moveri potest qvandocunq; vult, illud utiq; non gaudet tali libertate, quæ posset agere & non agere; agere hoc vel illud: facta vero determinatione à causa primâ, jam causa 2. est ad agendum determinata, & per consequens ne tum quidem indifferens: cum opposita sint esse liberum seu indifferens ad agendum, & esse determinatum, ut non possit non agere. Ergo neque ante neq; post illam determinationem, voluntati creatæ ullum libertatis exercitium manet reliquum, unde tollit illa motio libertatem, & in ejus locum substituit necessitatem.

§. IV.

Arg. Torquent hic sese miserè prædeterminationis adlertores gnavi, vario modo effugium qværentes, utpote 1. Qvod voluntati nihilominus maneat sua libertas, utus à causa superiori ad unum determinetur; non secus ac ipsa voluntas determinatur à iudicio practico. Etiamen manet libera potentia. Cuius argumenti vis planè nulla est, qvod vel ex modò dictis ostendi potest, ubi breviter innuimus, qvod sint opposita, esse liberum, & esse determinatum ad unum: Si enim ligata est potentia libera, atque determinata, caret suo exercitio libertatis; qvid autem est libera potentia, sine exercitio libero, Rudrauff: Præter hoc, non minor apparet falsitas in eo, qvod dicitur voluntatem determinari à iudicio practico; si talis intelligatur determinatio, qvæ dicit hoc aut illud necessariò nunc esse faciendum et eligendum; ut Doct: Conrad: Hornejus Philos: Mor: Lib: II. Cap: v. Sed si intendatur talis falso determinatio voluntatis

tis à judicio, quæ fit proponendo objecta, seu consideratis circumstantiis ostendendo voluntati rem quæ amari aut odio haberi merito possit, concedi ipsis posset eorum opinio: Qui enim objectum proponit, voluntatem dirigit atq; illuminat, potest quidem appetitum aliquem rem perficiendi, in voluntate excitare: cum nihil quod ignotum est, diligi possit: non tamen illud judicium necessitat atq; impellit ipsam voluntatem; cum impulsus omnis non sit facultati cognoscitivæ, sed appetitivæ proprius. Alij asylum quærunt in eo, quod ad libertatem non requiratur indifferenta ad agendum, sed sufficiat, dicunt, immunitas à coactione. Verum neq; hoc suos clientes tueri valet: Cum non majorem libertatem tribuant animæ intelligenti, quam quæ competit brutis atq; animæ irrationali. Reliqua quibus se tegere conantur, ejusdem sunt momenti.

§. V.

Nec minus negotium adversæ opinionis fautoribus faceffit Tertium nostrum argumentum; quod unicum, si aliorum nulla esset copia, nos ab ignitis illorum telis, ceu clypeus protegere posset: illud vero in hunc modum propono: Si radicitus extirpetur Libertas, nihil impediret, quo minus dices: aut nullum peccatum in hoc universo mundi pelago reperiri, aut si detur (quod quidem nulla, pro dolor, eget probatione) Deum ejusdem dices autorem: quod tamen ne quidem homines devoti, in medio gentiliur tenebrarum errantes, audire potuerunt. Nemo enim peccat in eo, quod vitare non poterat, & ad quod necessitate quadam inevitabili fertur. Cujus actio est, is efficiens causa est; at non dominus, sed Dei actio, juxta ipsos, est; Deus enim predeterminat, movet, flectit, inclinat, adeoq; agit; homo autem determinatur, movetur, flectitur, inclinatur, adeoq; patitur. ut D. Calvius Theol. System: Tom: II. p. 540.

Ut in prælio, ubi armis virtus non subest, ibi non juvat conflictari: Ad eundem modum nihil obtinent Adversarii, dum ejusmodi rationibus pugnant, qvibus nihil fere subest, quod veritatis indolem sapit. Ne tamen armis omnibus exuti videantur, utuntur beneficio Distinctionis, inter Peccati *materiale & Formale*, inter ipsam *actionem*, & ei adhærentem *anægia*: qvæ distinctione nihil negotii ipsis hic loci detrahitur: quia si Deus determinaret voluntatem creatam ad ipsam actionem, seu *materiale peccati*, ut sine omni illegalitate esset, utiq; fine suo frustraretur, quem in determinatione sua efficaci atq; ineluctabili attingere conatur: Si vero eam ad actionem unà cum illa *avocia* determinaret, esset utiq; causa ejusdem *avocia*; dum voluntates irresistibiliter flecterent ad actiones eliciendas, cum hac vel illa *anægia*, quæ ipsis, cum fiunt, adhæret: ut *D. Calv. Tom. II. c. x. Qv. vii.* Zwinglius vero omnem consequentiam hujus argumenti se sustulisse autumat, dum excipit: *Deum adhuc immunem manere à peccato, licet homines ad peccandum non solum alliciat, sed etiam efficaci impulsu eos determinet; Cum ipsis, ut supremo Legislatori, nulla Lex sit posita.* Hæc autem exceptio adeo firma non stat fundamento, ut nostrum hoc argumentum è suo fulcro possit movere: Conceditur enim ipsi, nullam Legem moralem, ab alio superiori latam, Deo esse Positam, qui ut omnium supremus, talern Legem non agnoscit: ut autem suâ naturâ justus est atq; bonus, quam suam justitiam naturalem in lege exhibita tanquam speculo revelavit, ita etiam eadem ipsius natura est ipsi instar Legis, adeo, ut cum creaturis nihil iniuste aut crudeliter agere possit, si naturam suam in sanctitate & justitia immutabili velit constantem. Sunt autem quædam actiones *in se* & *suâ natura male*, qvæ nullâ additâ circumstantiâ, modo aut

aut respectu, possunt fieri bonæ: quædam vero male sunt non intrinsecè, sed solum ratione prohibitionis Legis externæ, quales in V. Test. fuere pleriq; Legis Ceremonialis præcepta: in his, utpote suæ naturæ non contrariantibus, pro suo arbitrio liberrimo liberè dispensat Deus, & qvandocunq; vult obligationem tollit: secus autem in illis, quæ ejus naturæ atque Legi repugnant; quomodo itaq; ad has actiones creaturas determinaret, illæsæ sanctitate atq; justitia naturæ suæ, cum earum obligationem tollere nequeat. Si dicas, *actionis impuritatem non adhuc à Deo premoveente, sed à natura & voluntate impura atq; depravata, ortum suum trahere;* videbis hanc illationem adhuc plura absurdorum portenta parturire, ut

1. Quia voluntas in hac vita illam suam pravitatem depovere non potest, omnia quæ à voluntate humana, etiam fidelium, in hac infirmitate proveniunt, nihil nisi peccata essent.
2. Si insticueretur quæstio: unde fuit primum peccatum tam hominis quam Diaboli, qui adhuc integrâ gaudebant natura? quænam alia ejus peccati causa foret, nisi qvod Deus tacito imperio & efficaci tractu, causam secundam ad turpem actum inclinasset, ut Rudrauff: Phil. Theol.

§. VII.

Eodem modo suam ignorantiam prodit Retorfortis, dum hæc profert: *Omnia turbare, ait, qui D Eum movere causam secundam ad agendum concursu non previo, sed simultaneo docent; quia nos non facimus ut DEUS concurrat, sicut ipse facit, ut nos.* Qvi si per suum illud facere, intelligat novam virtutem adspergere perfectissimæ potentiae activæ ipsius DEI, facile ipsi concedatur, nos non facere ut Deus concurrat. Si vero intelligat determinationem impropiè sumtam, sc: causæ indifferenti occasionem præbere, potius ad hoc quam aliud influendi; tum ipsius verba omnino negamus, rati nihil monstrosi inde productum iri, si statuamus concursum Causæ Primæ, dicto modo

modo à secunda determinari, tam quoad *exercitium actus*, quam quoad ejus *specificationem*: Salva tamen summa Dei libertate, qui sui concursus subtractione, agens creatum tam rū esse, quam operari, potest quando vult, privare. De illa determinatione Causæ Primæ à Secunda, vid. Rudrauff: Philos. Theol. p. 271. 272. Seqvitur Deus determinationem voluntatis creatæ, ideoq; agit, quia creatura agit; non autem illa, quia Deus agit, ut Greg. de Arim. Influit etiam prout decrevit, in actiones causarum secundarum, quotiescumque videt eas fese ad agendum disposituras, & cum illis concurrit, licet non naturā prius, ratione premotionis, ut D. Calov. tamen perfectiore & digniori modo, utpote, à quo Causæ secunde tam in effendo quam in operando dependens. Unde quidem ratione prius se determinat voluntas, quâ sua determinatione præbet Deo ansam cooperandi, quæ tamen duo agentia deinde tempore & naturâ simul agunt, ut recte Bellarminus, lib. iv. de Grat. cit. D. Calov. Inter Causam Primam & Secundam, cum secunda non sit proprie instrumentum, non esse ordinem, ut una alteram moveat, sed ut una alterâ sit prior perfectione, illimitatione & necessitate. Argutias, in quibus valde triumphat Adrianus Heeroboard (prædeterminationis defensor sat strenuus) à Kil: Rudrauff: vide mascula displosas atq; contritas, quæ omnia si hic intexerem, discursus hic, iuxta propositū ultra limites suos ex crescere; illius assertionem qui penitus inspicerit, nihil fere præter fallarū hypothesum crambem reponi videbit. Deus cuius ope adjuti, hoc Exercitium ad auspicatum exitum deduximus, cœlesti suo lumine ita nos regat, ut hac mortali vitâ caste pieq; transepta, ad beatas coeli sedes evolantes, felicissimâ ejus æternitate, omnibus completi bonis, sempiterno ævo perfruamur!

S O L I D E O G L O R I A .

Amice in paucis charissime,

De Phaetonte narrant Fabulae, cum aliquando a Patre multis
andem precibus obtinuerit, ut sibi Patris quadrigam aurigari
liceret, multis verbis ab eodem admonitum fuisse, ne nimis sur-
sum vel deorsum tenderet, sed medium teneret viam. Hac fabula do-
cere voluerunt Poëtae, iis qui studiis inclarescere cupiunt, duos ob-
jectos esse scopulos, nimiam scilicet confidentiam, & dissidentiam sui,
in quos si nostra impingat carina, tracta aquis submergitur. Ecce
quidem vere; si namque in lucem exempla protrahere velimus, plus
quam perspicuum erit, minorum cursum histricis & monstris impe-
ditum, fuisse, ut voto & spe de le optimerum hominum, in adoles-
centia vel pueritia flore conceptis, Vires. & Senes facti vix ac ne vix
quidem respondere potuerint. Apud Novitios, Scholastico pulve-
ri aliquatenus lubacatos, quique numero civium Academicon in-
scribuntur, solennis esse solet consuetudo, ut (exceptis tamen exci-
piendis) corpori & legnitiose se dedant. Et hi duplicitis sunt generis.
Quidam enim si saltim rudimenta perlegerint, & ut dici solet, pri-
mis labris lac sapientiae degustant, venis & tumidis inflati cogita-
tionibus, se totum sapientiae mare ebisse existimant, adeoque nil
pluris requiri prius quam ad sacre Palladis aram coronandi dedu-
cantur, quam saltim tempus expellare; Interea tamen nihil prae-
clarci agitur, nulla addiscendae sapientiae cernitur cura: Præcipue
vero si fortuua ipsis mitior fuerit, ut parentes suis sumptibus (nam
ipsi laborare non sustinent) eorum cupiditates alere possint, mirum
in modum quibusvis nequitius indulgent, raro tamen vel nunquam
in ludis aut honoriis congressibus visuntur, existimantes se esse for-
tissimos viros, si non tam in Cathedra Academica, sub suis Prae-
ceptoribus, quam in cauponis, aliisque vitiorum ergastulis, lux non sa-
pientia, sed dementia specimina, non sine maxima indignatione bo-
norum hominum, deponere possint. Ethi alios præ se contemnunt,
& supra omnes se extollentes, neminem sibi parem existimant, ideo
quod in vitiis pares non inveniant. Vah dementiam! Quidam vero
(qui scilicet alterius sunt generis) aliorum progressus egregios in-
spicientes, cum videant se ipsorum doctrinam adæquare non posse, vel
laborem detrectantes, vel ex mera dissidentia sui, ipsi de se plane de-

esperant hastam ut fertur proverbium abſciunt. Quo paſto ipſo
Cyclope obſcuriores ſunt. Sed quorū hæc? Num Tibi, Amico-
rum chariſſime, dicta adſpicio? Minime! gratulor namq; & Tibi
& Tuis, & Mihi, quod utrumq; ſcopulum prätervechus, meliorum
de te ſpargas opinionem, meliores fructus, meliora de te bonorum
excites eliciasque judicia. Si verba adſtructurus irem argumentis,
haud opus eſſe illa huic ē longinquo transcribere existimat, cum teſtis
ſit, honeste & cum laude heic biennium vel quod excurrit, aucta vi-
ta, teſtes ſint Praeceptores Academici omnes, cum denique teſtis ſit eu-
gregiè proprio Marte de diſſicilimo argumento elaborata disputa-
tio. Maſte ergo, Svacissime Jungi his auſibus, que ſicut cœpisti
Radium literarum decurrere, circa metam tandem currum agas.

Salve & vale à Tuō, querens eſt.

D. M. J. L. V. E. R. G.

Materiam tractas ſublimem, docte, ſatelles,
Acre tuum, dare, quæ monſtrat, mentis acumen
Gnave teq; docet, ſemp̄ coluiſſe Minervam
Nunc tibi, quæ p̄abets, dulces, ohe! carpere fructus.
Unde tibi, meſſem ſtudiorum grator, opiniam
Sedulus ut gueſtes voveo dehinc Aganippen
JUNGI & cœlitibus tandem te cernuus opto.

ELIAS WEBER Halm

